

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора
Пітина Мар'яна Петровича
на дисертаційну роботу Дорошенка Ігоря Едуардовича
за темою: «**Вплив міграційних процесів в аматорському футболі України на
ефективність підготовки спортсменів і команд**», подану на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. Футбол має непохитний рівень популярності у світі, що спричиняє зростання конкуренції серед гравців і команд на різних рівнях. Професійний футбол вважається вершиною спортивної системи, основою якої є численні форми представлення футболу у суспільстві (студентський, дитячо-юнацький, жіночий, пляжний, ветеранський тощо), які мають свої характерні відмінності.

Автором приділено увагу та реалізовано дослідження щодо притаманних рис діяльності спорту загалом, зокрема наукового обґрунтування чинників спортивної міграції юних футболістів. Передумовами реалізації зазначеного наукового напрямку є праці відомих українських і зарубіжних науковців (О. Борисова, Е. Дорошенко, Р. Сушко), які досліджували нові підходи до спортивної підготовки, включаючи вплив глобалізації, комерціалізації та позатренувальних чинників.

Особливо цінними є дослідження, що аналізують професіоналізацію спортсменів у різних видах спорту, а також практичні напрацювання щодо адаптації тренувального процесу з урахуванням чинників міграції, які вже показали позитивні результати серед кваліфікованих футболістів (Е. Соболев).

У межах продовження цього наукового напрямку було автором було обрано дослідження спортивної міграції на рівні резервного та масового футболу в Україні. Визнано, що саме ці рівні футболу є базою для розвитку професійного спорту та підготовки фахівців у суміжних сферах діяльності.

Серед ключових актуальних питань, які потребують вирішення автором виокремлено необхідність дослідження впливу спортивної міграції на тренування та участь у змаганнях; обґрунтування потреби в корекції тренувального процесу з урахуванням міграційних чинників; розроблення нових підходів до довгострокової підготовки юних та аматорських футболістів.

Відзначимо, що дисертацію виконано згідно плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету за темою: «Теоретико-методичні засади вдосконалення тренувального процесу в різних видах спорту» на 2022–2026 роки (номер державної реєстрації 0122U001108).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Наукові результати отримані на основі якісних даних теоретичного та емпіричного характеру і за допомогою методів дослідження, що дають змогу вирішити поставлені завдання дослідження.

Структура та зміст дисертації містить усі необхідні компоненти передбачені для кваліфікаційних робіт третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Серед них: анотації, список опублікованих праць за темою дисертації, перелік умовних скорочень, вступ, п'ять розділів основного тексту, висновки, література та додатки.

Загалом дисертаційна робота виконана на 230 сторінках, з яких обсяг основного тексту становить 161 сторінка, що відповідає вимогам.

Аналіз змісту дисертації вказав на те, що у вступі обґрунтовано актуальність науково-практичного завдання, подано науковий апарат дослідження (сформульовано мету та завдання, об'єкт та предмет роботи). Логічно та послідовно подано опис використаних в роботі методів дослідження.

У першому розділі *«Система багаторічної підготовки футболістів: загальна характеристика, розвиток спортивної міграції, проблеми корекції навчально-тренувального процесу»* подано загальну характеристику системи багаторічної підготовки футболістів у контексті впливу глобальних факторів, а також проведено певний аналітичний огляд особливостей сучасної спортивної підготовки футболістів різних кваліфікаційних рівнів та обговорено досягнення фахівців стосовно наукових розробок щодо чинників спортивної міграції у системі багаторічної підготовки футболістів дитячо-юнацьких та аматорських команд.

У другому розділі *«Методи та організація дослідження»* подано особливості методів, які було застосовано для вирішення основних завдань дослідження. Серед переліку наявні:

- аналіз, узагальнення і систематизація матеріалів наукової та методичної літератури і глобальної інформаційної мережі «Internet». Опрацьовано та включено до переліку 218 джерел, з них 133 – українською мовою та 71 – латиницею й 14 інформаційних посилань мережі інтернет; проведено контент-аналіз заявкової документації та регламентних норм офіційних змагань з футболу під егідою ААФУ та ДЮФЛУ за період 2018-2025 роки;
- педагогічне спостереження тренувального процесу та змагальної діяльності футбольних команд і футболістів юнацького віку U16, U17, U19.
Проведено низку досліджень:
 - 60 офіційних ігор юних футболістів вікової категорії U16 у Чемпіонаті ДЮФЛУ сезону 2023-2024 років: 14 матчів юнацької команди «Шахтар» (Донецьк), 14 матчів Динамо (Київ), 18 матчів «Рух» (Львів), 14 матчів «Металург» (Запоріжжя) у змаганнях групового етапу Чемпіонату ДЮФЛУ;
 - 7 контрольних ігор у підготовчому періоді річного макроциклу сезону 2022-2023 років МФК «Металург» (Запоріжжя) з визначенням індикаторів змагального процесу гравців молодіжного складу МФК «Металург» (Запоріжжя);
 - 8 ігор зимової першості Запорізької області та 6 іграх Кубка Запорізької області для аналізу індикаторів змагального процесу футболістів МФК «Металург» (Запоріжжя) U19 з визначенням низки техніко-тактичних дій).
- педагогічне тестування різних видів спортивної підготовленості футболістів, зокрема вікових груп U16, U17, U19. Передбачало встановлення значень індикаторів спеціальної фізичної працездатності футболістів; фізичного стану та індикаторів функціональної підготовленості юних футболістів 16-17 років,

- проведеного з оцінкою морфофункціональних показників; фізичного стану та індикаторів функціональної підготовленості юних футболістів 10-11 років;
- анкетне опитування тренерів футбольної школи «Металург» (Запоріжжя) і команди МФК «Металург» (Запоріжжя) U19 проведено для визначення рейтингової оцінки індикаторів професійної діяльності тренерів з футболу;
 - педагогічний експеримент, що передбачав залучення 250 футболістів загального контингенту дослідження, з них, 44 юних футболісти 10-11 років; 25 – 16-17 років; 25 – молодіжного складу МФК «Металург» і 18 футболістів МФК «Металург» U19 та 138 футболістів вікової групи U17 для встановлення взаємозв'язку індикаторів підготовленості та змагальної діяльності із індикаторами спортивної міграції;
 - методи математичної статистики. Застосовано для опрацювання даних на різних етапах дослідження за допомогою встановлення: середнього арифметичного, стандартного відхилення, відсоткового значення, статистичної вірогідності відмінностей (за допомогою параметричного методу згідно t-критерію Стьюдента) при рівнях значущості $p \leq 0,05$ та вище.

У третьому розділі *«Характеристика розвитку юнацького та аматорського футболу в Україні»* подано аналіз комплексу освітніх компонентів програм навчання тренерів дитячо-юнацького та аматорського футболу в Україні, запропоновано встановлення експериментальних індикатори сучасної системи спортивної підготовки футболістів дитячо-юнацького віку і спортсменів-аматорів та проведено аналіз змагальної діяльності футболістів юнацького віку та спортсменів-аматорів з використанням інноваційних технологій.

У четвертому розділі *«Оцінка впливу спортивної міграції на показники підготовленості та результативності змагальної діяльності футболістів-аматорів»* представлено систему рейтингового оцінювання індикаторів ефективності професійної діяльності тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу; визначено особливості спортивної підготовки і змагальної діяльності футболістів аматорського кваліфікаційного рівня; обговорено спортивну міграцію у структурі багаторічного вдосконалення футболістів дитячо-юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня та встановлено ефективність алгоритмів спортивної підготовки футболістів (U16 – U17, U19) і футболістів-аматорів.

У завершальному п'ятому розділі дисертації *«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»* увагу зосереджено на доведенні основних результатів дослідження та їх зіставленні з наявними науковими та методичними даними за обраним науковим напрямом.

Підсумком роботи є сформульовані висновки, які впливають зі змісту роботи. Вони відображають основні завдання дисертаційної роботи.

Виходячи з аналізу змісту основної частини дисертації, можемо стверджувати, що мета та завдання дослідження були досягнуті.

Вивчення змісту роботи вказує на вивірену структуру, дотримання послідовності й логіки викладу матеріалу, доречне формулювання науково-методологічних частин дисертації та узгодженості різних складових тексту кваліфікаційної праці.

Основні положення наукової новизни, які виносяться на захист та мають обґрунтування в тексті дисертації пов'язані з тим, що:

- вперше обґрунтовано та розроблено алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку і команд до змагань національного рівня з урахуванням факторів спортивної міграції, який містить наступні складові: підвищення якості навчання тренерів, облік індикаторів спортивної міграції футболістів, оптимізація методичних підходів до комплектації футбольних команд на основі взаємозв'язку факторів спортивної міграції з критеріями Регламентів національних змагань, індивідуалізацію спортивної підготовки футболістів з урахуванням факторів спортивної міграції, інтеграцію індивідуальних і загальнокомандних показників спортивної підготовленості, спеціальний аналіз та експертну інтерпретацію індикаторів змагального процесу та контролю індикаторів ТТД, практичну апробацію алгоритму спортивної підготовки футболістів для використання у змагальному процесі;
- вперше обґрунтовано та розроблено систему рейтингового оцінювання індикаторів ефективності професійної діяльності тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу;
- вперше визначено показники спортивної міграції футболістів юнацького віку (U16-U17) та аматорського кваліфікаційного рівня у національних змаганнях ДЮФЛУ сезону 2023-2024 років;
- розширено наукові дані про процеси підготовки футболістів і команд з урахуванням впливу факторів спортивної міграції;
- розширено наукові дані стосовно оптимізації підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та футболістів-аматорів з урахуванням факторів спортивної міграції для використання в освітньо-професійних програмах першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 017 – Фізична культура і спорт у закладах вищої освіти.

Повнота викладу наукових результатів в публікаціях. За результатами виконання дисертаційної роботи опубліковано 15 праць. З них вісім відображають основні результати дослідження, чотири апробаційного характеру та три додатково відображають наукові результати дисертації.

Окрім цього основні результати дослідження отримали обговорення на ХІХ міжнародній науковій конференції «Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноклубств у закладах вищої освіти» (Харків, 03 лютого 2023 р.), наукових конференціях студентів, аспірантів і молодих вчених Запорізького національного університету «Молода наука – 2017» (Запоріжжя, 2017, 2018 р.), науково-практичній конференції «Інновації в науці: нові підходи та актуальні дослідження» (Ужгород, 23-24 вересня 2022 р.); науково-методичних семінарах кафедри фізичної культури і спорту, кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету 2022-2025 рр. і Запорізької обласної асоціації футболу у 2022–2025 рр.).

Результати впроваджено у освітній процес за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана

Хмельницького, Національного університету «Запорізька політехніка», Інституту здоров'я, спорту та туризму імені Тетяни Самоленко Класичного приватного університету; навчально-тренувальний процес збірної команди Запорізької асоціації футболу та збірної команди Запорізької обласної асоціації, футбольних команд: СФК «Динамо» (Запоріжжя), ФК «Мотор» (Запоріжжя), СК «Металург» (Запоріжжя), ОСДЮСШОР «Металург» ЗОР, ССК «Медик» Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

Аналізування структури та змісту роботи, вивчення наукових публікацій автора та результати висвітлені у наданому звіті про перевірку дисертації дали підстави зазначити про **відсутність ознак порушення принципів академічної доброчесності**.

Стиль та мова дисертації. Дисертація виконана українською літературною мовою, лаконічно, із дотриманням наукового стилю викладу результатів дослідження. Кількість граматичних, технічних та стилістичних помилок є незначною.

Дискусійні положення, зауваження та пропозиції:

1. У першому розділі наявні підрозділи (1.1. «Загальна характеристика системи багаторічної підготовки футболістів у контексті впливу глобальних факторів» с. 30–42 та 1.2. «Аналітичний огляд особливостей сучасної спортивної підготовки футболістів різних кваліфікаційних рівнів», с. 43-63), які мають схожість формулювань назв;

2. Зміст підрозділу «1.3. Фактори спортивної міграції у системі багаторічної підготовки футболістів дитячо-юнацьких та аматорських команд» більше орієнтований на розкриття актуальних питань та наукових розробок з проблематики систем підготовки та меншою мірою на розкриття системних чинників спортивної міграції серед футболістів різних кваліфікаційних та вікових груп;

3. У тексті роботи використано терміни «аматорського кваліфікаційного рівня» «футболістів-аматорів», «аматорського футболу», «спортсменів-аматорів», що не регламентоване змістом Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (введений в дію Постановою ВР № 3809-ХІІ від 24.12.93, поточна редакція від 08.08.2025);

4. На наш погляд, формулювання четвертого завдання «Розробити рекомендації для тренерів стосовно практичного використання алгоритмів оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня у тренувальному та змагальному процесах» виходить за межі основних завдань та є похідним практичним результатом позитивного досягнення мети дослідження;

5. Потребують більш детального пояснення змістові зв'язки між підрозділами третього розділу (3.1. Аналіз комплексу освітніх компонентів програм навчання тренерів дитячо-юнацького та аматорського футболу в Україні; 3.2. Експериментальні індикатори сучасної системи спортивної підготовки футболістів дитячо-юнацького віку і спортсменів-аматорів; 3.3. Аналіз змагальної діяльності футболістів юнацького віку та спортсменів-аматорів з використанням інноваційних

технологій) та ключовими компонентами мети дослідження, зокрема «алгоритмів оптимізації спортивної підготовки футболістів» та «урахування впливу факторів спортивної міграції».

6. У ході викладення певних положень дисертаційної роботи (стор. 152) потребує пояснення проведений розподіл футболістів за регіональною структурою. Так при загальній кількості 39 юних футболістів Академії «Шахтар» (Донецьк) вказано, що 11 футболістів є вихованцями Академії ФК «Шахтар» (Донецьк), що складає 28,21 %. Проте в подальшому визначено, що з цієї ж кількості 3,57 % – представники Донецької, Житомирської, Луганської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Черкаської, Херсонської обласних асоціацій футболу.

Висновок. Дисертаційна робота Дорошенка Ігоря Едуардовича на тему: «Вплив міграційних процесів в аматорському футболі України на ефективність підготовки спортсменів і команд», є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами)», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (зі змінами)» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року, №44), а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків,
професор кафедри теорії спорту та фізичної культури
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського

Мар'ян ПІТИН